

A nő értékéről.

Írta: Dr. DIENES VALERIA.

Asszony hibákat próbáltunk megérteni s amint sorra kerestük mögöttük azokat a belső tulajdonságokat, melyekből származnak, homályos körvonalakban kezdett vázolódni előttünk egy ismerős arckép. A hibák és az alóluk kiemelt tulajdonságok nem gyűltek összefüggéstelen halmazzá, hanem úgy összeillettek, mint rég eltemetett s aztán kiásott vázaráj vagy szobormű elszéledt maradványai. Nem találtuk meg minden darabját, nem mertük mivoltát se megállapítani. Nem állítottuk, hogy ezek az összeillő darabok az ellenséges körülményektől széttördelt és eltemetett asszonyi egyéniségnek maradványai. Csak sejtés módjára ötlött fel bennünk ez a gondolat, amint néztük a csonka szobrot és próbáltuk hozzágondolni hiányzó darabjait.

Folytassuk ezt a nézést, ha ki is tesszük vele magunkat az illúzió veszedelmének. Háttha illúzióink hasonlítani fog máshol formálódott illúziókhoz és ez a megfelelés emberileg lehetséges illúzió-formát, emberi elmékben születni hajlandó egészet ismertet meg velünk, s talán maga ez a hajlandóság ilyen és nem másfajta illúziók alakítására mutat vissza azok felé az objektív hatások felé, melyek őt az emberi lélekben kifejlesztették.

Az illúzió tudvalevőleg úgy keletkezik, hogy a valóság hiányosan szolgáltatott érzéklet-adatait emlékeink gyűjtőjéből »hibásan« egészítjük ki. Az út mentén álló fatörzset távolról emberalaknak látom, a közeli vonat-kattogást a lépcsőn feldobogó lépteknek hallom: tudtomon kívül idegen emlékeket raktam az érzéseim szolgáltatata adatfoszlányok közé, hogy ismerősséggé egészítsem ki hiányosságukat. Azt ami itt érzeteinkkel, öntudatlanul történt, kövessük el most öntudatosan gondolatokkal. Idézzük fel a múltkor talált jellemvonásokat, lássuk, mivé egészülnek, ha együttesükben szemléljük őket.

Az az embertörédék, amit az asszonyhibák alatt találunk, szerette a részleteket, az egyesbe kívánt elmélyedni, kereste az adottságok közvetlenségét; életből, gondolatokból azoknak valóság-felét látta s emiatt sokszor elfeledte azokat az emberhordta cölöpöket és korlátokat, embervonta határokat és felosztásokat, melyekkel az egészet kívülről szemlélők észbeli és társadalmi szabályok címén áttekinthetőbbé próbálták tenni a valóságot és róla szóló gondolataikat. S mert nem azt látta, amit ők láttak, megvádolták azzal, hogy logikátlan és aprólékos, fegyelmezetlen és felületes. Mindent közletről, belülről látott, sohasem ludott mindentlátó és pártatlan lenni. Értése szeretet volt, szimpátiája összeolvadás. Ezekből született benne a megismerés, minden tudását éiezte is, meggyőződése nem fáradtságos gonddal összehordott épületek, hanem életének eleven hajtásai voltak. Ezért megvádolták azzal, hogy logika helyett érzelmek kormányozzák, hogy megokolatlan szimpátiák vezetnek és teszik elfogulttá.

Engedjük most útjokra ezeket a törédékeket. Hadd vegyüljön hozzájuk, amit a gondolatok affinitása közébük vegyit, hogy felismerhetővé tegye őket.

Azt mondtuk ismeretlenünkről, hogy el tud merülni tapasztalásának minden részletébe, egyetlen apróság sem túlságos kicsiny néki, az élet minden kis eseményét visszhangzó

lélekkel éli meg, a mindennapiságokban súlyt érez, mert együtt él mindennel, ami körülötte van. Innen csírázik ember-értése, nem az a férfiaknál mindennapos »emberismeret« ami egy-két egyszerű s többé-kevésbé merev sémának az emberek cselekedeteire való alkalmazásából áll és sohasem haladja meg a típus-értést, sohasem jut el az igazi egyéniségig. Nem az a mindég a legegyszerűbbel magyarázó emberismeret, ami csak jellem-vázakat ér utói, hanem az/egyszerűt nehezen hívó s a sematikusan egyszerűnek látszó mögött az egyéniség valóságos alapanyagát kereső megértés, mely sohasem nyugszik meg az egészet mutató vázlatokon, hanem mindég az egyes tényen, az egyes megérteni valón keresztül akarja megfogni és átlátni az egész egyéniséget.

Innen vannak sajátságos kitalálásai, férfítársak előtt gyakran érthetetlenül gyors utakon át célhoz érő megértései, melyek hasonlítanak a maga életét a tudósság látszáig okosan játszó állatnak ösztöntetteihez, csak hogy itt nem a testbenőtt cselekvés, hanem szóvá formált gondolat, megfigyelés, vagy előrelátás a kifejezőjük. Ha egy-két ember köré szorítva éli meg életét, akkor kívánságaik, minden gondolatuk kitalálója, lelkük igazi megértője, ha tágabb körök nyílnak előtte, emberszerető, emberboldogító, szomorú sorokon javítani akaró s a szerencsétleneknek segíteni tudó jótékonyág válik belőle.

Halad a maga útján sokszor esztelenül, logikátlanul. Tetteinek erős forrása mellett a logikailag, okosan megalapozott cselekvés-tervek sápadt levegő-kastélyok, övé az első pohár az élet italából, férfítársáé csak a második. Ettől az italtól okoskodás nélkül dobja oda magát az emberszülés veszélyeinek és hordja az élet továbbadásának nagy terhét, mert érzi, hogy minden terhésség az élet ölelése rajta.

Ezt a kiapadni nem tudó cselekvés-forrást beleviszi minden lépésébe. Sohse kiokoskodott célszerűségek, hanem múltjából sarjadó és minden hasznosságtól egyénileg terhes lendületek viszik tette. A tiszta intelligencia csak terepszemlét tud tartani a cselekvésnek, de nem tudja a tettet megindítani. Akikből ez az első mozgató hiányzik vagy akikben meggyengült, azok végnélkül okoskodnak tetteik lehetőségein s minthogy a lehetőségek és következményeik okos felszámolásának sohasem lehet vége, a logika szabályai szerint sohasem lehet a cselekvést megkezdeniök. Az igazi tett más forrásból él, úgy ront be, mint az államcsíny a diplomáciai alkudozások közé, fait accompli elé állítja az okoskodást, akinek többé nincs más dolga, mint kielemezni, hogy az okos motívumok éppen ezt a tettet parancsolták. Az okoskodások diplomáciai csillámlását azonban meg kellett menteni s az igazi mozgatók szerényen húzódnak meg az okos mérlegelések foszforeszkálása alatt, és türik, hogy esztelennek mondassék a tett, ha a dialektikai felület-harcot nem lehet körülötte kimutatni.

Esztelennek és makacsnak mondják az ilyen cselekvéseket. Vak szándékok diktálják az éhség-sztrájkokat, mert nem előzi meg őket a motívumok harca. Ilyen vak és makacs tettek mindazok, amelyekben a cselekvő érzi, hogy csak egyet lehet cselekednie. Az asszonyokban ezt a szívósságot megvetik. Mert soké közülök értéktelen külsőségekre

tapad. De vajjon igazán és egészen asszonyok ezek? Nem épen azok-e ők, akik valódi asszonyiságuk helyett egyszerűen a férfi játékszerei akarnak lenni, akik a férfi pillanatnyi élvezetének akarják kiszolgáltatni s így társadalmilag is vagy »csak« morálisan prostituáltatni magukat; akik célnak tekintik azt, ami eszköz, sőt igazi eszközöknek fölösleges eszköze és örökké virágok akarnak maradni, hogy százszor is leszakítsák őket? Ez a szétporlott és semmiségekre, jól görbülő hajfürtökre, divatosan lengő tollacsákra tapadó asszony-akarat porszemenként is olyan makacs és ellenállhatatlan, mint az életüket egészében élő öntudatos asszonyoké, mert ugyanabból a forrásból él, mint az övék. De mert letért a maga újáról, épen azok mosolyogják és vádolják megtévedéseért, akiknek kedvteléseire s ezek közül is a legfelületesebbekre áldozta magát. És a női felületességet előbb kiélvező, aztán megvádoló férfi elfelejti, hogy ugyanez a kitartó akarat-tőke az igazi és teljes női egyéniség magva körül szerveződve ezrével termi az önfeláldozó munkában töltött asszony-életeket, a névtelenül magukat másokért adó anyákat, élettársakat, a másokban fogant vágyakért élni tudó ismeretlen hősöket, — mert ha ezt el nem feledné, el kellene ismernie, hogy ebből a kifogyhatatlan akaraterőből jutna az otthonon túlra is, ebből a hatalmas fölöslegből kérhetne a közélet és a társadalom is.

Az élet továbbadásán nevelődött asszony rejtett erő-tökéje a férfikultúra »hőstetteihez« képest nem aránytalanság, az egyéni ambíciók futó csillámlásából termett emberművek mellé, a nő kiaknázatlan erejének műveit méltóan oda lehet majd állítani, mihelyt ezt a nagy erőforrást zsilipjei mögül kiszabadítják.

Illúzióink mind teljesebbé válik. Már kezdjük asszony-nak nevezni ismeretlenünket. Engedjünk a kísértésnek s adjunk képünknek még egy-két utolsó vonást.

(Folytatjuk.)